

DATUM	BETECKNING
2001-06-13	620-416-2001
ERT DATUM	ER BETECKNING
2001-04-20	Ku2001/946/Ka

Kulturdepartementet
Enheten för kulturarvsfrågor

103 33 STOCKHOLM

Angående länsstyrelsens i Östergötland begäran att regeringen ser över beslutsordningen för disposition av museiföremål

Sammanfattning

SHMM kan inte finna några vägande skäl som talar för att införa en ordning som innebär förändringar vad gäller museernas möjligheter att besluta om bl.a. utlån av föremål ur sina samlingar. SHMM föreslår att regeringen lämnar Länsstyrelsens i Östergötland skrivelse med anhållan om en översyn och förändring av de nuvarande bestämmelserna för disposition av museiföremål utan åtgärd.

Ärendet

Länsstyrelsen i Östergötland har anhållit om att nuvarande beslutsordning för disposition av museiföremål ses över och förändras. Som skäl för detta anför länsstyrelsen bl.a. att regionernas möjligheter att belysa sin utveckling och historia under senare år har blivit allt bättre samt att denna utveckling har ökat önskemålen och kraven på att få ta del av och visa upp ”de delar av det regionala kulturarvet som tillhör riksarvet och som finns på annat håll i landet”. Länsstyrelsen efterlyser därvid en beslutsordning som möjliggör ”en lämplighets- och intresseavvägning av en från de olika parterna fristående instans”. Länsstyrelsens anhållan avser av allt att döma regleringen av dispositionen vad gäller samtliga centrala museers (myndigheters) samlingar, även om länsstyrelsen endast nämner Statens historiska museum (SHM) explicit.

I egenskap av centralt ansvarsmuseum förvaltar SHM betydande delar av Sveriges kulturarv, i första hand från tiden före år 1523. Samlingarna omfattar föremål från alla delar av landet och uppgår för närvarande till drygt 20 miljoner föremål fördelade på drygt 33.000 inventarienummer. Föremålssamlingen torde vara den största museisamlingen i Sverige sett till antalet enskilda föremål.

SHM mottar varje år ett betydande antal förfrågningar om lån av föremål ur samlingarna. År 1998 beslutades i 117 sådana i ärenden, år 1999 i 149 ärenden och år 2000 i 113 ärenden. Det är ytterst sällan som SHM har avslagit en begäran om lån av föremål ur samlingarna. T.ex. tillstyrktes samtliga 113 beslut i ärenden som rör utlån för år 2000, vilket sammantaget innebar utlån av närmare 10.000 enskilda föremål till olika institu-

tioner inom och utom landet. Tidigare år har någon enstaka procent av ansökningarna avslagits. I dessa fall har det alltid funnits särskilda skäl.

SHM ser verksamheten avseende utlån av föremål ur samlingarna som en viktig del av rollen som centralt ansvarsmuseum. Utlånen är för SHM ett viktigt instrument för att öka tillgängligheten till samlingarna i hela landet. Av detta skäl är arbetet med utlån en prioriterad del av museets verksamhet, som tar betydande resurser i anspråk.

Beslut i ärenden som gäller begäran om lån av föremål ur SHM:s samlingar handläggs med utgångspunkt i SHM:s riktlinjer för lån och depositioner, som antagits av myndighetens styrelse. Dessa riktlinjer anger bl.a. att utgångspunkten är att samlingarna ska vara tillgängliga i alla delar av vårt land.

När det gäller handläggningen av det enskilda ärendet, gör SHM en noggrann bedömning utifrån en rad kriterier. Av särskild betydelse är om lånet kan bedömas vara möjligt med hänsyn till föremålets långsiktiga bevarande. Detta innebär att SHM bedömer faktorer såsom säkerhet, klimat, kompetens hos den mottagande institutionen, föremålets möjlighet att klara uttag, packning, transport, uppackning, utställning, nedpackning returtransport, m.m. Därutöver sker även en bedömning vad gäller tillgänglighet ur olika aspekter. SHM är därvid mer restriktiv med att medge utlån av unika föremål som redan finns utställda och tillgängliga för besökare, men även vad gäller t.ex. föremål som av olika skäl kan behöva finnas centralt tillgängliga för t.ex. forskning.

Vi vill understryka att SHM i det praktiska arbetet med låneverksamheten vinnlägger sig om en öppen och konstruktiv attityd för att möjliggöra genomförandet även av komplicerade utlån.

Sammantaget följer av detta att beslut i ärenden om utlån av föremål ur samlingarna förutsätter en omfattande kompetens vad gäller bl.a. föremålskunskap, frågor som rör vård, föremålshantering och klimat samt säkerhets- och försäkringsfrågor, osv. Inom SHM finns den samlade expertkompetens som krävs för att genomföra en omfattande, effektiv och ändamålsenlig låneverksamhet av hög kvalitet med utgångspunkt i ökad tillgänglighet till kulturarvet i hela landet, men samtidigt också med hänsyn till föremålets säkerhet och långsiktiga bevarande.

SHMM kan inte finna några vägande skäl som talar för att införa en ordning som innebär inskränkningar i museernas möjligheter att besluta om bl.a. utlån av föremål ur sina samlingar. En sådan ordning skulle öka kostnaderna för statsmakterna och det är knappast troligt att ett sådant, från museerna fristående organ, skulle ha möjlighet att vidmakthålla den särskilda kompetens som krävs för att besluta i de aktuella ärendena. Vi vill särskilt framhålla att en prövning av begäran om utlån av föremål ur samlingarna med utgångspunkt i någon sorts förmenta regionala rättviseskäl skulle kunna innebära oacceptabla risker för fyndens säkerhet och långsiktiga bevarande. Inte heller ur förvaltningspolitisk synpunkt förefaller det ändamålsenligt att inrätta ett särskilt expertorgan för att besluta eller överpröva beslut av en expertmyndighet.

SHMM vill dock framhålla att möjligheten till överprövning av myndigheters beslut i förvaltningsärenden redan finns enligt bestämmelser i 35 § verksförordningen (1995:1322).

Mot denna samlade bakgrund finner SHMM att länsstyrelsens begäran om en översyn och förändring av de nuvarande bestämmelserna för disposition av museiföremål i alla avseenden saknar grund och föreslår därför att regeringen lämnar skrivelsen utan åtgärd.

Beslut i detta ärende har fattats av överintendent Kristian Berg efter föredragning av enhetschefen Anita Knape. I den slutliga handläggningen har också verksamhets-samordnaren Lars Amréus deltagit.

STATENS HISTORISKA MUSEER

Kristian Berg
Överintendent

Anita Knape
Enhetschef

Kopia:

Statens kulturråd
Riksantikvarieämbetet
Centrala museer